

ZWAAIEN OP DE MODDERWEG

Laatst hoorde ik mezelf zeggen: 'Toen ik terugliep zag ik de nieuwe bewoners van het huis aan het zandpad in hun busje door de moddergaten slingeren, maar ze zwoeien heel vrolijk naar mij.' Als redelijk taalbewust gebruiker van het Nederlands besepte ik dat ik mijn gesprekspartner, voor wie Nederlands de tweede taal is, moest uitleggen dat *zwoeien* geen erkende vorm is. Wel vind ik *zwaaien* saai, zoals ik ook telkens weer met leedwezen vast moet stellen dat de meeste Nederlandstaligen *waai* zeggen en schrijven. Als ik bij uitzondering iemand *woei* hoor

zeggen – meestal een generatiegenoot –, loof ik haar of hem daar uitdrukkelijk voor en memoreer ik met weemoed dat ooit in het NOS-journaal een weervrouw optrad met de klinkende naam Diana Woei.

Het is misschien een taaleitair-conservatief trekje om de teloorgang van sterke werkwoordsvormen te betreuren. Als policor sociaal-egalitair denkend vreemdetaaldocent zou je ze het liefst allemaal willen afschaffen, net als de kleuters doen die misschien wel eerder *gezwommen* gezegd hebben, maar dan de

verleidelijke regelmaat van het zwakke werkwoord ontdekken en *gezwemd* gaan zeggen – tot ze zich mokkend weer moeten aansluiten bij de sprekende meerderheid die besloten heeft dat het *gezwommen* blijft.

Wie is trouwens op de discriminerende benamingen 'sterke' versus 'zwakke' werkwoorden gekomen? Het was Jacob Grimm, die omstreeks 1819 de termen invoerde, misschien vanuit de romantische gedachte dat de ene soort werkwoorden een geheimzinnige kracht bezit om de eigen stamklinker te verande-

ren, terwijl de andere zich behelpt met een armzalig aanhangsel, dat zich waarschijnlijk uit een vorm van *doen* ontwikkeld heeft.

In de eigentijdse grammaticale beschrijving wordt deze zwakke vervoeging 'regelmatig' genoemd. Van de sterke werkwoorden hebben de taalvaders (en -moeders natuurlijk) inderdaad een potje gemaakt. Van de zeven ablaoutklassen die de taalgeleerden aannemen voor het Indo-Europees, hebben het Duits en het Nederlands een zootje gemaakt waar nauwelijks nog systeem in te ontwaren valt.

Er bestaan theorieën over taalverandering die een ontwikkeling van ingewikkeld naar eenvoudig postuleren; bewijs daarvoor zou zijn dat er alleen zwak verbogen werkwoorden bijkomen. Maar intussen is de weg naar vereenvoudiging geplaveid met verwickelingen. Neem het werkwoord *lachen*, dat in het Middelnederlands nog sterk was: *lachen* – *loech* – *gelachen* en nu in het Nieuwnederlands deels zwak, deels sterk: *lachen* – *lachte* – *gelachen*. Het Duits is consequenter met *lachen* – *lachte* – *gelacht*; ook met *fragen* – *fragte* – *gefragt* en *jagen* – *jagte* – *gejagt*, waar het Nederlands nog vrolijk mengt, maar dan net anders dan met *lachen*: *vragen* – *vroeg* – *gevraagd* en *jagen* – *joeg* – *gejaagd*, hoewel *joeg*

ook al bezig is verdrongen te worden door *jaagde*. Daar staat weer tegenover dat het Duits met *laden* – *lud* – *geladen* juist consequent conservatiever is dan het Nederlands. *Varen* – *voer* – *gevaren* zit er nog goed in, maar *ervaren* dobert al weg, hoewel *erwaarde* nog niet door iedereen als normaal ervaren (ervaard?) wordt.

Geen nieuwe sterke werkwoordsvormen meer? Zeg je altijd *breien* – *breide* – *gebreid* of ook weleens *bree* – *gebreeën*? *Gevijld* of *geveeën*? *Geërfd* of *georven*? Heb je *hard gewerkt* of *hard geworven*? Hebben de kinderen alle koekjes *opgegeten* of *opgevrotten*? De voorbeelden geven aan dat een sterke vorm vaak een betekenisnuance of onderton toevoegt. Maar voordat je het weet, is hij de gewone vorm geworden.

Soms gaat het om verschillende werkwoorden die op elkaar lijken en door elkaar gaan lopen. Dat willen Nederlandstaligen nog niet met *God schepte de wereld in zeven dagen*, maar misschien wel met *De leraar schepte orde in de ketende klas*. De Duitstaligen hebben zichzelf in de verwarring gestort met *schöpfen* en twee werkwoorden *schaffen*, een zwak en een sterk, zodat ze niet zeker weten of het *schuf Ordnung* of *schaffte Ordnung* moet zijn. Maar in andere contexten is er wel verschil: Die

Deutschen haben das Flüchtlingsproblem geschafft of *geschaffen*. Geen van beide is waar trouwens.

Onder Duitstaligen heerst ook veel onzekerheid over *winken*. Toen er nog een Nederlands–Duitse grens was hoopte men *durchgewunken* te worden – of moest het nou toch *durchgewinkt* zijn? Geert Wilders wil de slagbomen weer terug en moet dan ook weten of er *doorgewuifd* of *doorgewoven* moet worden – waarschijnlijk geen van beide als je geen blonde kuif hebt, maar gefouilleerd of meteen gearresteerd. In Duitsland zijn er vele ouders die hun kinderen netjes willen opvoeden en hen corrigeren als die *gewinkt* zeggen in plaats van *gewunken*, want dat klinkt net zo primitief als *gestinkt* in plaats van *gestunken*.

Weifelende Nederlandstaligen krijgen van Onze Taal op de vraag 'Wat is juist: "Koningin Máxima woof naar de menigte" of "Koningin Máxima wuifde naar de menigte"?' het antwoord: 'De vorm *wuifde* is het gebruikelijkst, maar *woof* is niet fout' (<onzetaal.nl/taaladvies/advies/wuifde-woof>). Misschien verwachten we juist van vorstelijke personen dat er gewoven wordt, uit respect voor het volk. Ook ik in al mijn gewoonte zwoei vriendelijk terug naar de nieuwe mensen in hun zwalkend busje op de modderweg. EK